Българско училище за политика
„ДИМИТЪР ПАНИЦА“

Съфинансирано от Европейския съюз

Анализ на знанията и образователните потребности на студентите от Филиал – Враца на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

2026 г.

Проект „Образовани за образованието“
No.: 2025-3-BG01-KA154-YOU-000386019

Съдържание

Резюме 3
Методология 3
Профил на респондентите 5
От информираност към разбиране. Как студентите възприемат институциите и образователните реформи? 6
Европейската посока в образованието – възможности, които остават недостатъчно познати 9
Изкуственият интелект в студентското ежедневие – между практическата полза и необходимостта от регулации 10
Социалните мрежи – пространство за комуникация или фактор за зависимост и разсейване 12
Между интереса и участието - готовността на студентите да бъдат активни граждани 14
Приоритетни теми, предпочитани лектори и въпроси към бъдещето 16
Препоръки и заключение 18

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче принадлежат изцяло на техния(ите) автор(и) и не отразяват непременно възгледите и мненията на Европейския съюз.

Резюме

Настоящият анализ е изготвен въз основа на анкетно проучване, проведено чрез онлайн въпросник, разпространен сред студенти от Филиал – Враца на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“. Изследването е проведено от Българското училище за политика „Димитър Паница“ в рамките на проект „Образовани за образованието“ по програма Erasmus+. Проучването има диагностичен характер. То не цели да докаже необходимостта от образователната среща, тъй като тя е предварително заложена проектна дейност, а да подпомогне определянето на нейното съдържание, формат, тематични акценти, подходящи лектори и реалистичен принос към установените потребности. Данните очертават картина на мненията, самооценената информираност и заявените потребности на участвалите студенти по теми, свързани с образователните политики, изкуствения интелект, социалните мрежи и гражданското участие.

Сред анкетираните се наблюдава съчетание между сравнително висока самооценена информираност по актуални образователни теми и потребност от по-добро разбиране на тяхното практическо значение. Резултатите насочват към няколко основни линии: необходимост от повече примери и обяснения при обсъждане на образователните промени; по-ясни ориентири за рисковете, регулациите и отговорната употреба на AI; критично отношение към влиянието на социалните мрежи върху ученето и концентрацията; както и предпочитание към практически ориентиран формат с възможност за въпроси, казуси и среща с хора от практиката.

Методология

Проучването е проведено през пролетта на 2026 г. чрез стандартизирана онлайн анкетна карта, разпространена сред студенти от Филиал – Враца на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“. Участието е доброволно, като са получени 80 попълнени въпросника от студенти от различни специалности и курсове на обучение. Поради начина на разпространение на анкетата и доброволното участие получената извадка не е представителна за студентите във филиала. Затова резултатите следва да се интерпретират

като диагностична картина на мненията, знанията и потребностите на участвалите в проучването студенти, а не да се обобщават автоматично за цялата студентска общност.

Изследването е насочено към няколко тематични области:

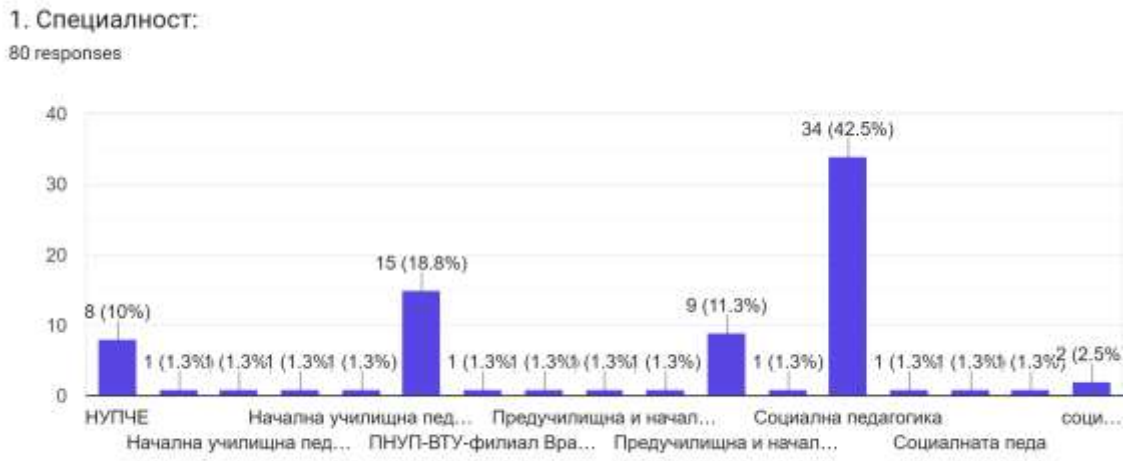
- познаване на институциите и образователните политики;
- отношение към актуалните реформи в образованието;
- познаване на европейските образователни политики;
- използване и възприятия за изкуствения интелект;
- влияние на социалните мрежи;
- гражданско участие и обществени нагласи;
- предпочитани форми на обучение;
- очаквания към бъдещи образователни инициативи.

Анкетната карта включва въпроси от затворен, полуотворен и отворен тип. Свободните отговори са използвани като качествен материал, който допълва количествените резултати от анкетата. Те са групирани тематично чрез съдържателен прочит около няколко основни смислови ядра: практическа подготовка и професионална реализация; образователни политики; изкуствен интелект; социални мрежи; гражданско участие. Един свободен отговор може да бъде отнесен към повече от една тематична група, когато съдържа повече от една смислова линия. Цитираните студентски формулировки служат като илюстрации на очертани тенденции, а не като самостоятелно доказателство за позицията на всички участници. За ограничаване на субективността свободните отговори са съпоставяни с количествените данни от затворените въпроси.

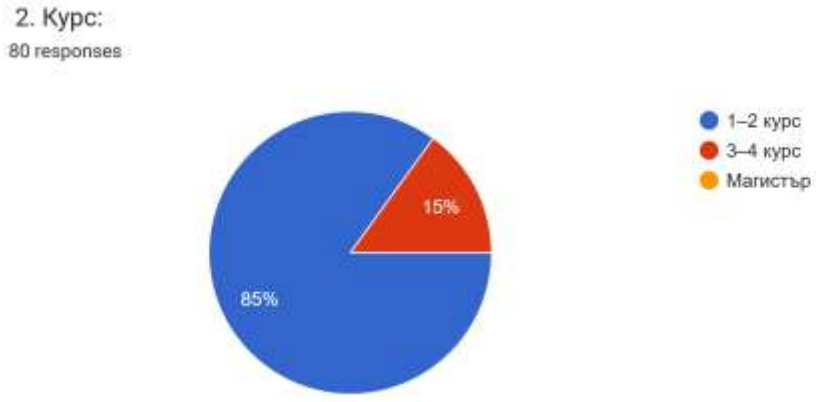
В настоящия анализ данните се разглеждат като взаимосвързани индикатори. Прочитът следва логика: данни – интерпретация – идентифицирана потребност – възможни отговори – избрана мярка в рамките на проекта – очакван непосредствен резултат – наблюдаем индикатор. Очакваните резултати са формулирани съразмерно с мащаба на дейността. Една среща може да информира, да изясни, да даде практически ориентири, да създаде пространство за въпроси и да стимулира участие в дискусия, но не може сама по себе си да реши дългосрочни системни проблеми в университетската подготовка или гражданското участие.

Профил на респондентите

В проучването участват студенти от различни педагогически специалности. Най-силно представени са „Социална педагогика“ (42.5%) и „Предучилищна и начална училищна педагогика“ (18.8%), както и други направления, свързани с бъдеща реализация в образователната система (фиг. 1).

(фиг. 1)

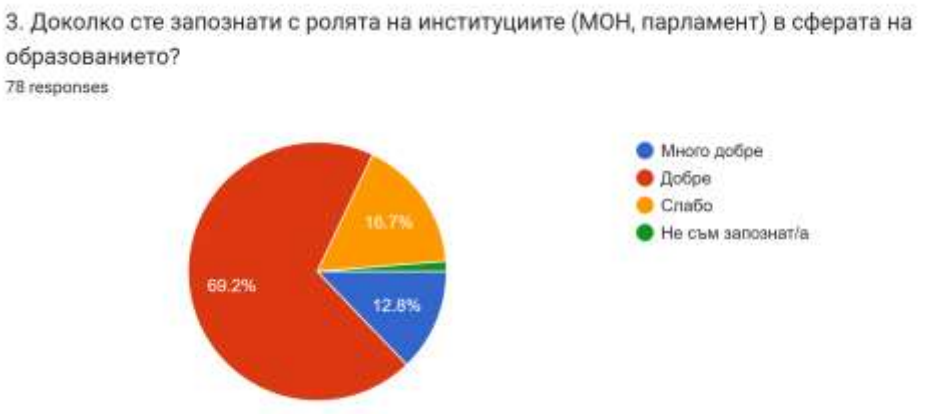
(фиг. 2)

Разпределението по курс на обучение също е важно за прочита на резултатите. 85% от анкетираните са студенти от първи и втори курс, а останалите 15% са студенти от трети и четвърти курс (фиг. 2).

Тази структура има значение за анализа, защото по-голямата част от участниците са в началото на своето висше образование. Това дава основание да се предполага, че част от тях тепърва формират професионалната си идентичност и очакванията си към образователната система. Свободните отговори насочват към потребност от по-тясна връзка между университетската подготовка, практическите умения, работата с деца и адаптацията към реалната професионална среда. Този извод следва да се чете като индикация за заявени потребности в рамките на извадката, а не като прогноза за всички бъдещи педагогически специалисти.

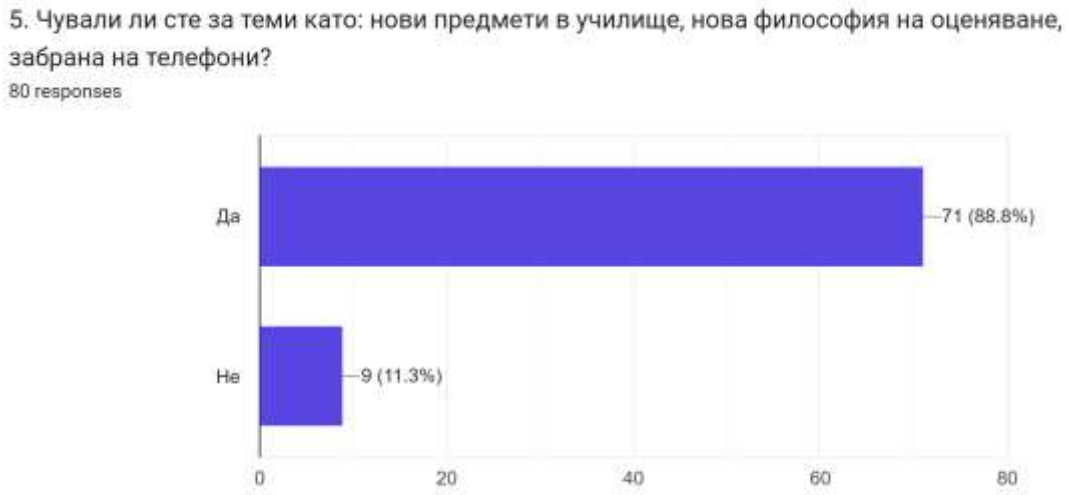
От информираност към разбиране. Как студентите възприемат институциите и образователните реформи?

Данните показват сравнително висока самооценена информираност относно институциите, които формират образователните политики в България. На въпроса доколко са запознати с тяхната роля 69.2% от студентите отговарят „добре“, а още 12.8% – „много добре“ (фиг. 3). Това означава, че над 80% от анкетираните се самооценяват като добре или много добре информирани по тази тема.

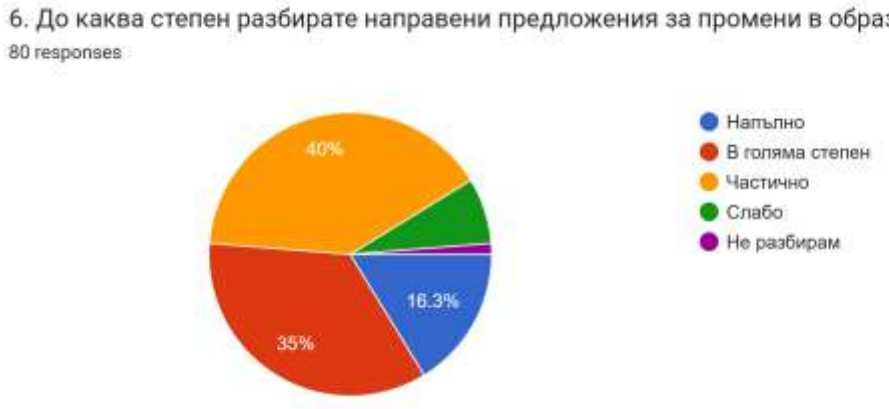
(фиг. 3)

Подобна картина се наблюдава и при въпроса за познаването на актуалните промени в образователната система. 65% от анкетираните посочват, че са добре или напълно запознати с последните предложени или направени промени в образованието. Още по-висок е делът на студентите, които заявяват, че са чували за актуалните обществени дебати, свързани с нови учебни предмети, промени в оценяването и ограничения върху използването на мобилни телефони в училище. Този дял достига 88.8% (фиг. 4). Данните насочват към видим интерес към темата, но сами по себе си не доказват задълбочено разбиране на съдържанието на реформите.

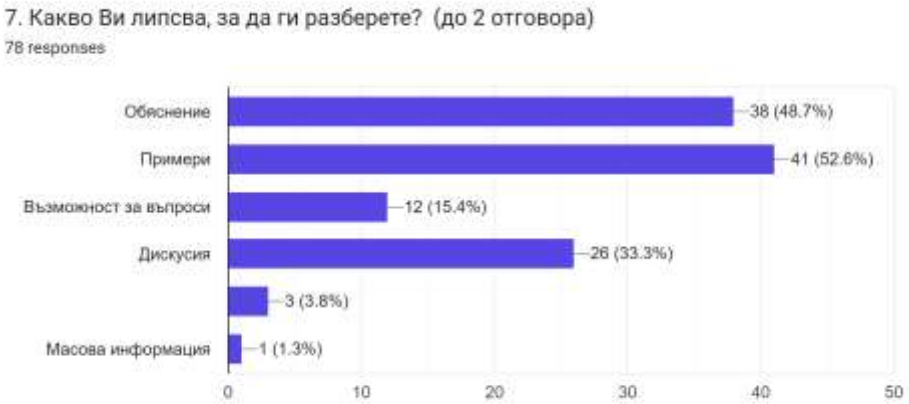
(фиг. 4)

Ако се отчетат само тези отговори, може да се създаде впечатление за много висока информираност. Следващите въпроси обаче очертават по-сложна картина. Когато са попитани доколко разбират направени предложения за промени в образованието, само 16.3% отговарят, че ги разбират напълно. Най-голям е делът на студентите, които посочват, че ги разбират частично или в голяма степен, но не напълно (фиг. 5).

(фиг. 5)

Този резултат показва разлика между чуване за дадена тема и разбиране на нейното практическо значение. Участвалите студенти декларират информираност и разпознават актуални теми в образованието, но често имат нужда от превод на политиките към реални ситуации от образователната практика. Това се подкрепя и от следващия въпрос. Когато са попитани какво им липсва, за да разберат по-добре реформите, студентите най-често посочват „примери“ (52.6%) и „обяснения“ (48.7%). Значително по-малък е делът на тези, които заявяват необходимост от повече информация (фиг. 6).

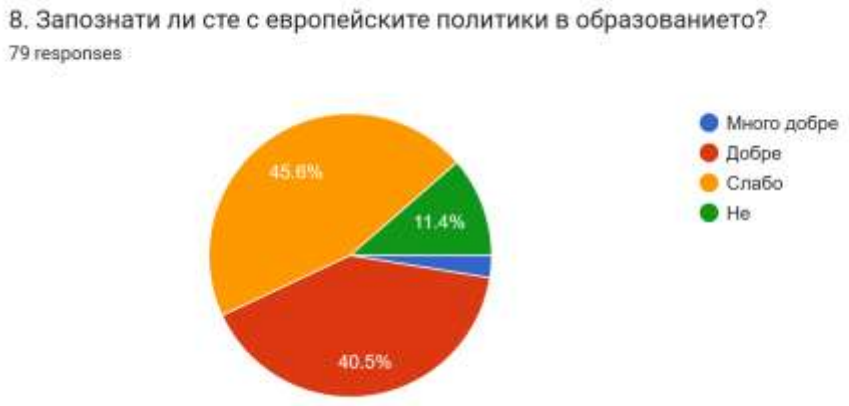

(фиг. 6)

Следователно установената потребност не е просто от още информация, а от по-добро обяснение на вече наличната информация чрез примери, казуси и възможност за въпроси. Възможни отговори на тази потребност са информационни материали, практически занятия, срещи с експерти или промени в начина, по който темите се представят в обучението. В рамките на проекта най-реалистичният принос на предвидената среща е да даде кратко, разбираемо и практически ориентирано обяснение на избрани образователни промени.

Европейската посока в образованието – възможности, които остават недостатъчно познати

При европейските образователни политики се наблюдава по-ниска самооценена информираност в знанията. Над половината от студентите се определят като слабо запознати или незапознати с европейските политики в образованието (фиг. 7).

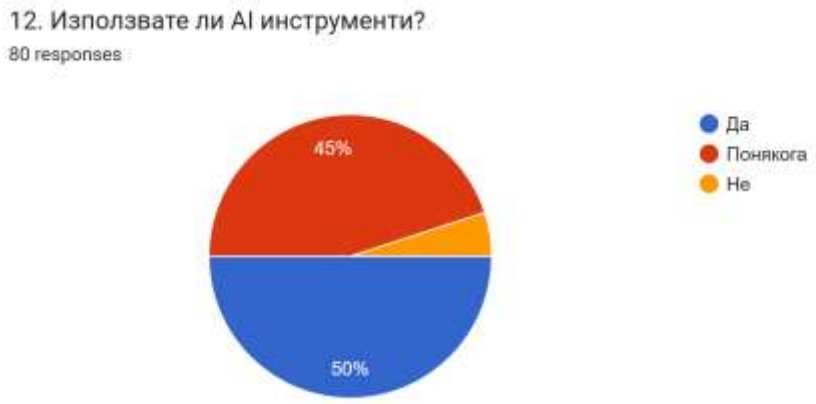
(фиг. 7)

Този резултат е важен в контекста на програма Erasmus+, защото показва, че европейското измерение на образованието остава сравнително далечно за значителна част от участвалите студенти. Вероятно част от тях се срещат с резултати от европейски политики – мобилност, дигитализация, иновации в образованието – но не винаги ги свързват с конкретни европейски институции, програми и механизми. Възможният принос на бъдещата среща е

ограничен, но ясен. Тя може да преведе европейските политики през конкретни примери от училището, университета и професионалната реализация на бъдещите педагогически специалисти.

Изкуственият интелект в студентското ежедневие – между практическата полза и необходимостта от регулации

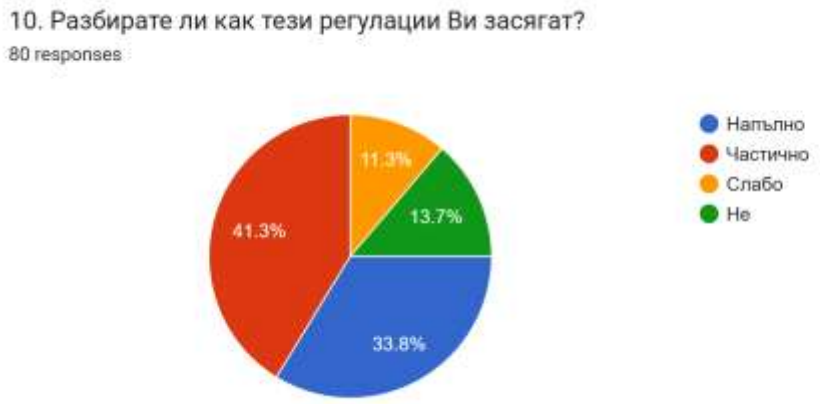
Една от темите с ясно изразено значение за студентите от Филиал – Враца на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ е изкуственият интелект. Данните показват, че AI вече присъства в студентското ежедневие. Половината от анкетираните посочват, че използват инструменти, базирани на изкуствен интелект, редовно, а още 45% – понякога. Само 5% отбелязват, че не използват подобни инструменти (фиг. 8).

(фиг. 8)

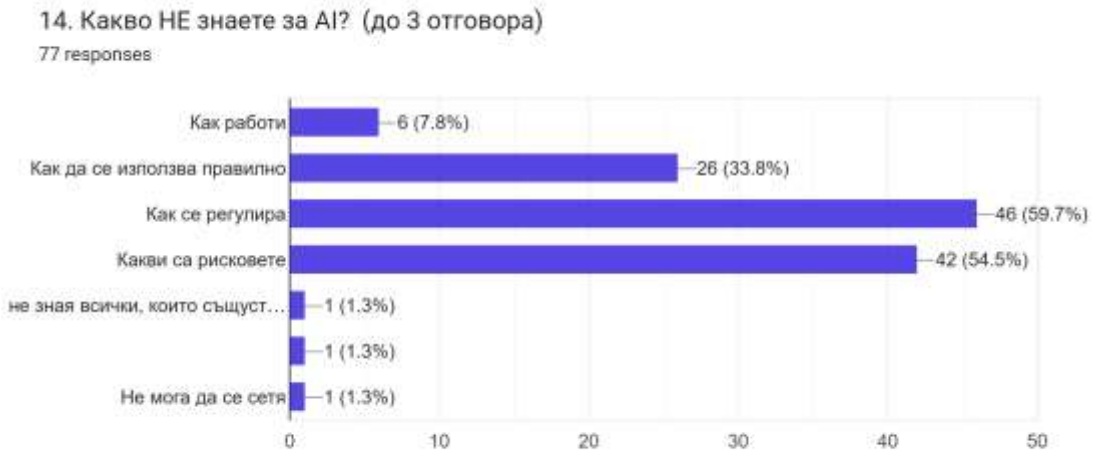
Високата степен на употреба обаче не е съпроводена с напълно ясно разбиране на технологията, правилата и последиците от използването ѝ. Макар 81.3% от анкетираните да заявяват, че са чували за регулации, свързани с изкуствения интелект, значително по-малък е делът на онези, които смятат, че разбират как тези регулации влияят върху тяхното ежедневие и бъдеща професионална реализация (фиг. 9). Това очертава конкретна образователна потребност - студентите не се нуждаят само от демонстрация на

инструменти, а от практически ориентири за етика, авторство, проверка на информация, академична честност и професионална отговорност.

(фиг. 9)

Още по-показателен е фактът, че 68.8% от студентите никога не са чували понятието „цифрово пълнолетие“. Този резултат насочва към дефицит на знания по теми, свързани с дигиталните права, защитата на личните данни и регулирането на онлайн средата. Свободните отговори допълват тази картина. Студентите поставят предимно въпроси с педагогическо и етично измерение, например „До каква степен трябва да се използва изкуственият интелект?“, „Как можем да използваме AI правилно?“, „Защо заменяме книгите с изкуствен интелект?“ и „Какво можем да очакваме от образователната система и изкуствения интелект в период от 10 години?“. Тези въпроси не доказват единна позиция, но илюстрират търсене на баланс между технологичния напредък и човешкото измерение в образованието.

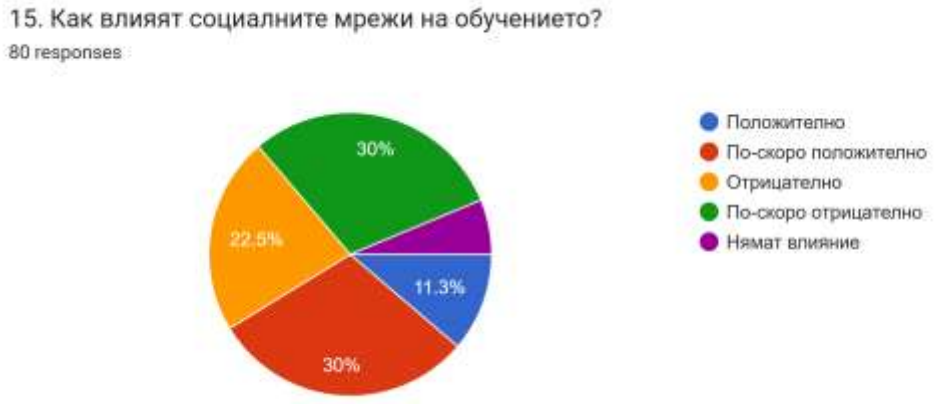

(фиг. 10)

Най-често посочваните дефицити в знанията са свързани с регулациите и рисковете на AI (фиг. 10). Възможните отговори на тази потребност могат да включват ръководства за употреба на AI, университетски правила, практически обучения или серия от работилници. В рамките на настоящия проект предвидената среща може да има по-ограничен, но полезен принос - да постави темата през конкретни педагогически казуси: кога AI подпомага ученето, кога създава риск от заблуда или неетично използване и как бъдещият учител може да поставя разумни правила.

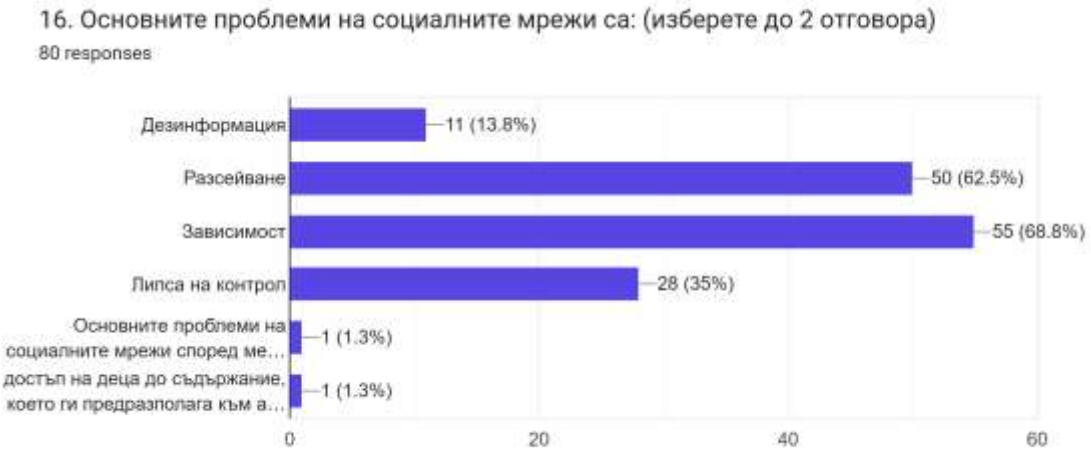
Социалните мрежи – пространство за комуникация или фактор за зависимост и разсейване

Темата за социалните мрежи предизвиква отчетливи позиции сред студентите. Докато при изкуствения интелект нагласите са по-балансирани, при социалните мрежи се наблюдава по-критично отношение. Само малка част от анкетираните оценяват тяхното влияние върху обучението като изцяло положително (11.3%). Значително по-голям е делът на студентите, които го определят като отрицателен или по-скоро отрицателен фактор (фиг. 11).

(фиг. 11)

Най-често посочваните проблеми от социалните мрежи са зависимостта и разсейването. Почти седем от всеки десет студенти свързват социалните мрежи със зависимост, а над шест от всеки десет – с разсейване и намалена концентрация (фиг. 12). Този резултат е важен, защото отразява собствената оценка на участвалите студенти за влиянието на социалните мрежи. Затова критичността им не следва да се чете като отхвърляне на дигиталната среда, а като потребност от правила, саморегулация и медийна грамотност.

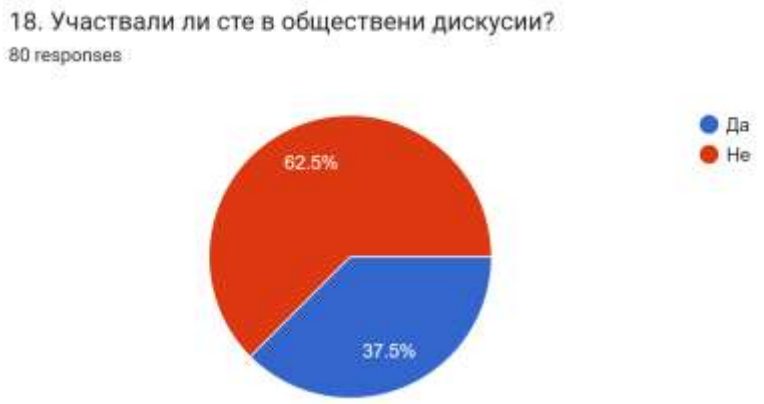

(фиг. 12)

Показателен е фактът, че 75% от участвалите в анкетното проучване подкрепят въвеждането на определени ограничения върху използването на социалните мрежи, докато 8.8% смятат, че това не е необходимо. Свободните отговори илюстрират защо темата е важна. Студентите задават въпроси като: „Как социалните мрежи влияят на психичното здраве?“, „Как да предпазим децата от зависимост?“, „Трябва ли да има повече контрол върху съдържанието?“ и „Как да се справим с прекомерното използване на социални мрежи?“. Възможният принос на срещата е да разгледа темата не само през забрани, а през балансиран модел на използване, който включва защита на децата, концентрация, психично здраве и дигитална грамотност.

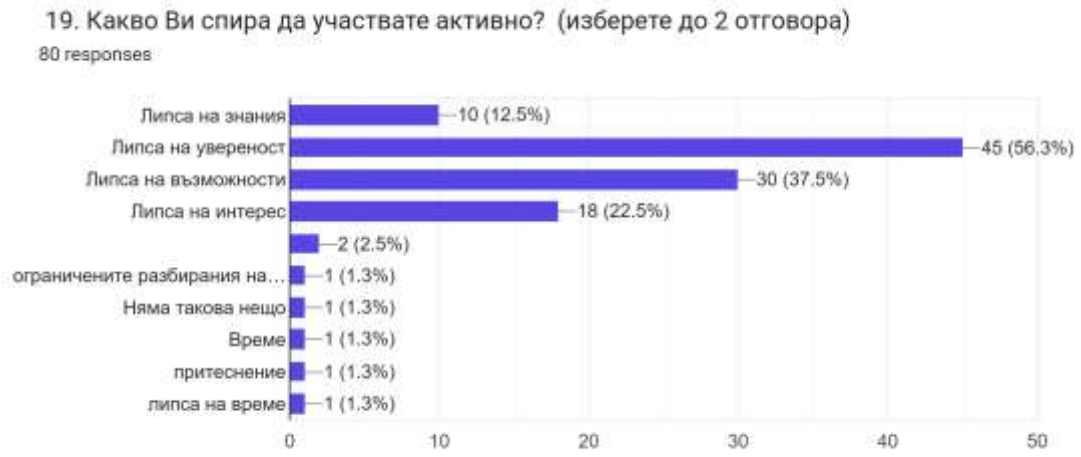
Между интереса и участието - готовността на студентите да бъдат активни граждани

Част от въпросите в проучването са свързани с гражданската активност на студентите. 62.5% от анкетираните отбелязват, че никога не са участвали в обществени дискусии (фиг. 13). Този резултат не бива автоматично да се тълкува като липса на интерес. По-точният прочит е, че участието остава ограничено и вероятно зависи от увереността, наличието на подходящи възможности и усещането, че мнението на студентите може да има значение.

(фиг. 13)

Когато студентите са попитани какво ги възпрепятства да участват, най-често посочваният отговор е липсата на увереност. Повече от половината (56.3%) анкетирани отбелязват именно това като основна причина за неучастие. Следващите по значение фактори са липсата на възможности и недостатъчният интерес (фиг. 14). Данните насочват към потребност от по-сигурна среда за участие – формат, в който студентите могат да задават въпроси, да обсъждат казуси и да формулират позиция без усещане, че трябва да имат предварително експертно знание.

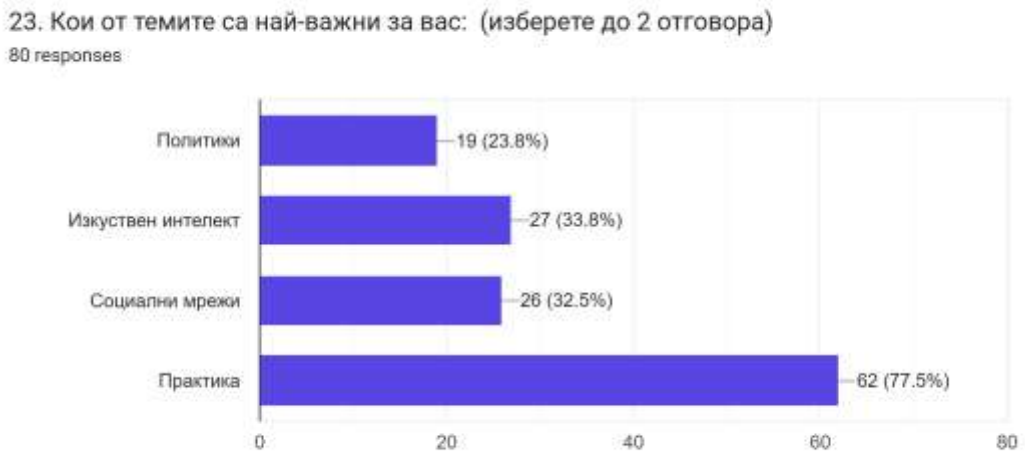

(фиг. 14)

Същевременно резултатите показват интерес към теми, които засягат бъдещата професионална реализация на участвалите студенти. Друга силна линия е предпочитанието към практически ориентирани подходи. Практическите примери и реалните казуси са значително по-предпочитани от традиционните лекционни формати. Свободните отговори илюстрират това чрез формулировки като „Повече практика“, „Практическо приложение“, „Реални примери“, „Подготовка за реалната работа“ и „Практическо обучение в институции“. Тези формулировки не доказват сами по себе си разпространеността на потребността, но съответстват на количествените резултати за предпочитани теми и формати.

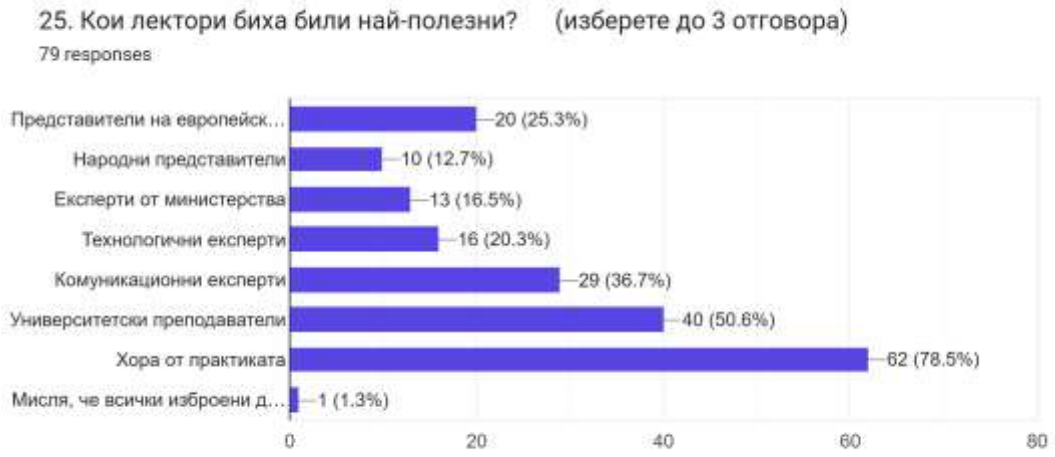
Приоритетни теми, предпочитани лектори и въпроси към бъдещето

Резултатите от проучването позволяват да бъдат определени основни тематични акценти за бъдещата среща по проекта. На първо място се нарежда практиката. Над три четвърти от анкетираните посочват именно тази тема като най-важна. Следват изкуственият интелект и социалните мрежи, които събират сходни нива на интерес. По-нисък, но все пак значим интерес се наблюдава към темите, свързани с образователните политики (фиг. 15). Това означава, че политиките не бива да бъдат представяни абстрактно, а чрез връзката им с реалната работа на бъдещия педагогически специалист.

(фиг. 15)

Относно лекторите студентите ясно предпочитат хора от практиката. Това потвърждава потребността от реални примери и приложими знания. След тях се нареждат университетските преподаватели и експертите по комуникации. Представителите на европейските институции също предизвикват интерес, макар и в по-малка степен (фиг. 16). Подходящият формат би бил комбинация от кратки експертни въвеждания, разговор с практици и възможност за въпроси от студентите.

(фиг. 16)

Свободните въпроси допълват тази картина, като очертават теми, които студентите биха искали да обсъждат. Освен вече споменатите въпроси за AI и социалните мрежи, се открояват и въпроси, свързани с:

- бъдещето на учителската професия;
- подготовката за реалната работа;
- защитата на децата в дигитална среда;
- психичното здраве;
- връзката между образованието и пазара на труда.

Тези въпроси показват, че участвалите студенти мислят не само за собственото си обучение, но и за по-широките професионални и обществени последици от промените в образованието. Затова, с оглед на вече планираната проектна дейност, срещата може да бъде най-полезна, ако съчетае три елемента: практически казуси от училищната среда, дискусия за AI и социалните мрежи и кратко обяснение на националните и европейските политики, които стоят зад тези процеси.

Препоръки и заключение

Резултатите от онлайн анкетното проучване не доказват сами по себе си, че еднократна образователна среща е най-подходящото решение за всички установени потребности. Част от тях биха могли да бъдат адресирани и чрез други мерки – повече практически занятия, стажове, методически ресурси, университетски правила за AI, работилници или последващи консултации. Тъй като срещата е предварително заложена проектна дейност, анализът следва да посочи какъв реалистичен принос може да има тя в рамките на своя обхват. Данните насочват към среща с практическа ориентация, която свързва образователните политики, AI и социалните мрежи с реални професионални ситуации.

Основните препоръчителни акценти са: практическата подготовка и връзката с реалната работа; отговорното използване на изкуствен интелект; влиянието на социалните мрежи върху ученето, концентрацията и психичното здраве; както и връзката между националните и европейските образователни политики и ежедневната училищна практика. Като подходящи лектори се очертават хора от практиката, университетски преподаватели, експерти по комуникации и дигитална грамотност, както и представители на институции, които могат да обяснят политиките през конкретни примери. Форматът би следвало да включва кратки въвеждащи изказвания, дискусия и работа по казуси.

Очакваните резултати трябва да бъдат съразмерни с характера на дейността. Една среща може да повиши информираността по конкретни теми, да изясни неясни понятия, да даде практически ориентири и да стимулира участие в разговор, но не може сама да гарантира трайна промяна в поведението или да реши системни дефицити. Подходящи индикатори за непосредствен резултат са броят и съдържанието на въпросите от студентите, активността им в дискусията, участието в работа по казуси, темите, по които искат допълнителна информация, и интересът към последващи материали или дейности.